

ПРИВРЕМЕНИ ИЗВЈЕШТАЈ
за период од 3. септембра до 22. септембра 2014. године

26. септембар 2014. године

I. КРАТКИ ПРЕГЛЕД

- 12. октобра 2014. године грађани Босне и Херцеговине (БиХ) бираће представнике власти у шест одвојених изборних трка према сложеном уставном уређењу земље која се састоји из два ентитета: Федерација Босне и Херцеговине (ФБиХ) и Република Српска (РС). Етничке подјеле представљају одлучујући фактор у политичком дискурсу земље.
- Правни оквир наставља да одражава ограничења заснована на етничкој припадности, а која се тичу права на кандидатуру. Квоте родне заступљености за кандидатске листе и састав изборне администрације су увећане у складу са претходном препоруком ОСЦЕ /ОДИХР-а. Неколико других препорука још увијек нису усвојене. Број гласова потребних за избор кандидата се значајно разликује од једне изборне јединице до друге, чиме се нарушава принцип једнакости у гласању.
- У складу са недавно усвојеним амандманима надлежности које се односе на утврђивање сукоба интереса за изабране званичнике пренесене су са Централне изборне комисије (ЦИК) на парламентарну комисију, и то у склопу процеса који је више саговорника Изборне посматрачке мисије ОСЦЕ/ ОДИХР-а довело у питање.
- ЦИК је на челу изборне администрације. Док ЦИК генерално ужива повјерење јавности, неки саговорници Изборне посматрачке мисије ОСЦЕ/ОДИХР су забринути због потенцијалне злоупотребе изборног процеса, посебно у погледу бројања гласова. Иако су бирачки одбори (БО) формиран у законски предвиђеном року, Изборна посматрачка мисија ОСЦЕ/ОДИХР је примила бројне приговоре да кандидати тргују позицијама у бирачким одборима како би осигурали заступљеност у подручјима која су им посебно занимљива.
- За ове изборе регистровано је 3.278.908 бирача, укључујући 42.044 особе регистрованих за гласање путем поште и 214 оних који ће гласати у дипломатским представништвима. ЦИК је открио преко 600 сумњивих захтијева за гласање путем поште и проследио их тужилаштву ради истраге. По први пут бирачи у Брчко Дистрикту морају се одредјелити за држављанство једног од ентитета како би могли гласати.
- ЦИК је провео овјеру кандидата на свеобухватан начин. За избор на државном и ентитетском нивоу овјерена је 51 политичка странка са 517 кандидатских листи које укључују 3.524 кандидата, и 15 независних кандидата. За избор чланова Предсједништва БиХ овјерено је 17 кандидата, од којих је само једна жена. За избор предсједника и подпредсједника РС-а овјерено је 19 кандидата од којих су двије жене.
- Предизборна кампања је званично почела 12. септембра што је уочљиво широм земље. Већина кандидата је усмјерила предизборне програме на питања социјалне заштите и економског развоја. Упркос претходним препорукама ОСЦЕ/ОДИХР-а, нису усвојене нове мјере за јачање транспарентности у погледу финансирања предизборне кампање и ревизорских капацитета ЦИК-а.

- Медијско окружење у БиХ је разнолико, али ипак у великој мјери подијељено по етничким линијама. Ослањање на приходе од маркетинга на презасићеном тржишту чини медије подложним политичким притисцима и може ограничити њихову уређивачку независност. Честе су оптужбе о политичкој пристрасности јавних емитера, као и политичкој наклоности приватних и штампаних медија.
- Изборна администрација је до данас примила 80 приговора. Иако закон предвиђа рјешавање изборних спорова по убрзаној процедури, истовремено не подразумева одржавање јавних расправа о тим случајевима.

II. УВОД

У складу са позивом Централне изборне комисије Босне и Херцеговине (ЦИК) и на основу препорука Мисије за процјене потреба која је трајала од 24 до 27. јуна, ОСЦЕ/ОДИХР је 3. септембра 2014.¹ године оформио Изборно посматрачку мисију. Мисију коју предводи Џорнелиа Јонкер чини 11 експерата са сједиштем у Сарајеву и 20 дугорочно ангажованих посматрача распоређених широм земље. Чланови мисије долазе из 23 земље чланице ОСЦЕ-а. Од држава чланица је затражено да осигурају 300 краткорочно ангажованих, посматрача за потребе праћења процеса гласања, бројање гласова и израде збирног прегледа резултата. 12.октобра такође ће се одржати избори за десет кантоналних скупштина у Федерацији БиХ. Изборна посматрачка мисија ОСЦЕ/ОДИХР ће се бавити њима само у мјери у којој они утичу на опште изборе.

III. ПОЗАДИНА

Држава Босна и Херцеговина се састоји од два ентитета: Федерације БиХ (ФБиХ) и Републике Српске (РС). Осим ентитета, Брчко Дистрикт представља административну јединицу под надзором Уреда високог представника. Због сложеног правног оквира који произилази из јединственог уставног уређења утврђеног Општим оквирним мировним споразумом (Дајтонски споразум) из 1995. године, неке овласти су дате државним институцијама, а већина ентитетским.

У фебруару 2014.године у Босни и Херцеговини су избили велики социо-економски протести због високе стопе незапослености и оптужби за корупцију. У мају социо-економска ситуације је додатно погоршана због великих поплава.

Етничка подијељеност земље се одражава на начин на које изборно тијело гласа. Политичке странке се орјентишу ка својим етничким заједницама: Странка демократске акције (СДА), Странка за БиХ (СБиХ), Странка за бољу будућност (СББ) и неке друге рачунају на подршку Бошњака; Хрватска демократска заједница БиХ (ХДЗ БиХ), Хрватска демократска заједница 1990 (ХДЗ-1990) и остале доминантно хрватске партије бориће се за гласове Хрвата; док гласове Срба прижељкују Странка независних социјалдемократа (СНСД), Српска демократска странка (СДС) и Партија демократског прогреса (ПДП). Неке политичке партије тврде да су мултиетничке, између осталог Социјално демократска партија (СДП) и Демократска фронта (ДФ) коју је 2013. године основао хрватски члан БиХ Предсједништва Жељко Комшић. Уз мали број изузетака, нису се појавиле нове политичке личности које би учествовале на овим изборима.

¹ Претходни извјештаји ОСЦЕ/ОДИХР-а о БиХ су доступни на страници: <http://www.osce.org/odihr/elections>.

IV. ПРАВНИ ОКВИР

Питање избора је у првом реду регулисано Уставом и изборним законом. Њих надопуњују Анекс III Дејтонског споразума, Закон о финансирању политичких странака, Закон о држављанству, Закон о сукобу интереса, као и прописи ЦИК-а. Поред тога, постоје и различити важећи закони на нивоу два ентитета.²

Последње измјене изборног закона који је усвојен 2001. године извршене су 2014. године. Најновије измјене укључују неке од препорука ОСЦЕ/ОДИХР и тичу се квоте родне заступљености од 40 посто у изборној администрацији и на кандидатским листама. Ипак, неки недостаци нису отколоњени, укључујући увођење ефективних правних лијекова, неусвајање закона о политичким партијама, неадекватне прописе о финансирању предизборне кампање, као и одредбе о спречавању злоупотребе државних ресурса.

Правни оквир и даље намеће ограничења етничке природе у вези са правом кандидовања и гласања. Право кандидовања за члана Предсједништва БиХ имају само грађани који се изјашњавају као Бошњаци, Хрвати или Срби.³ Поред тога право кандидовања је ограничено пребивалиштем: Срби регистровани у ФБиХ и Бошњаци и Хрвати у РС-у не могу се кандидовати за члана Предсједништва. Европска унија је снажно критиковала одсуство „вјеродостојног напора на плану провођења пресуде Европског суда за људска права у предмету *Сејдић-Финци* која се односи на дискриминацију грађана на основу етничке природе.⁴ Бирачко право је такође ограничено пребивалиштем: бирачи из РС-а могу гласати само за српског кандидата за члана Предсједништва БиХ, док бирачи из ФБиХ могу гласати само за бошњачког или хрватског кандидата. ОСЦЕ/ОДИХР је раније дао препоруке за измјену овог закона како би се отклонила оба ограничења.

Након недавних измјена закона о сукобу интереса право одлучивања о сукобу интереса изабраних званичника је пренесено са ЦИК-а на новоосновану парламентарну комисију.⁵ Неки саговорници Изборне посматрачке мисије ОСЦЕ/ОДИХР изразили су забринутост у вези са свеобухватношћу процеса доношења измјена, као и неусклађеношћу важећег законодавства и немогућношћу парламентарне комисије да испуни своје дужности на благовремен и објективан начин.

V. ИЗБОРНИ СИСТЕМ

Због сложеног институционалног и изборног система, на овим изборима одржаће се шест одвојених изборних трка. На државном нивоу, сви грађани бирају чланове БиХ Предсједништва и посланике у Представничком дому БиХ (ПДБиХ). Поред тога, грађани

² То су Устав ФБиХ и РС, Закон о финансирању политичких партија у РС-у, Закон о политичким партијама у РС-у, Закон о финансирању политичких странака Дистрикта Брчко и Закон о политичким организацијама Дистрикта Брчко. ФБиХ нема закон о политичким партијама, нити закон о финансирању политичких партија.

³ Устав препознаје Бошњаке, Србе и Хрвате као „конститутивне народе“ на основу самоизјашњавања. Грађани који се не желе идентификовати као припадници етничких група, могу се изјаснити као „остали“.

⁴ Извјештај Европске уније о напретку Босне и Херцеговине од 16. октобра 2013. године доступан на слиједећој адреси: <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key-documents/2013/package/brochures/bosnia-and-herzegovina-2013.pdf>. 22. децембра 2009. године Европски суд за људска права је донио пресуду у којој се наводи да је „немогућност кандидовања због етничке припадности некомпатибилна са генералним принципима Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода. Видјети Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине (ЕцтХР 2009).

⁵ Закон о сукобу интереса је измијењен 19. новембра 2013. године. Комисија је основана 15. априла 2014. године и састоји се од девет чланова: шест посланика БиХ Парламента и три представника Агенције за превенцију корупције и координацију борбе против корупције. Закон о сукобу интереса и Закон о Вијећу министара садрже противрјечне одредбе које је потребно ускладити.

регистровани у ФБиХ бирају посланике Представничког дома ФБиХ, (ПД ФБиХ), док они регистровани у РС-у бирају предсједника и потпредсједника РС-а и посланике Народне скупштине РС-а.

Три члана Предсједништва БиХ се бирају простом већином на одвојеним листама у оба ентитета. РС предсједник и подпредсједник се такође бирају простом већином. Кандиат који добије највећи број гласова постаје предсједник, док два највише рангирана кандидата из реда друга два конститутивна народа постају подпредсједници.

Посланици БиХ ПД и ФБиХ ПД као и НСРС се бирају преференцијалним гласовима у више-чланим изборним јединицама (ВИЈ). За сва три нивоа компензацијски мандати се додјељују према затвореним партијским листама након почетне расподјеле мандата како би се компензовала неадекватна пропорционална заступљеност партије, коалиције или кандидатске листе. У случају ПД БиХ и НСРС изборни закон гарантује минималну заступљеност, односно четири мандата за сваки од три конститутивна народа.

Број гласова неопходан за избор кандидата у свакој ВИЈ се значајно разликује чиме се нарушава принцип једнакости гласања. Ово се односи на изборе за ПД-ове у ФБиХ, и у НСРС, упркос недавном ревидирању граница ВИЈ у потоњем случају.

VI. ИЗБОРНА АДМИНИСТРАЦИЈА

За изборе је надлежан ЦИК и 142 општинске изборне комисије (ОИК).⁶ За процес гласања и пребројавање гласова задужено је 5.546 бирачких одбора (БО), укључујући пет бирачких одбора у дипломатским представништвима у иностранству.

ЦИК сноси потпуну одговорност за изборе. То обухвата усвајање детаљних прописа о изборној процедури, штампање гласачких листића, као и потврђивање и објављивање изборних резултата. Седам чланова ЦИК-а именује парламент на мандат у трајању од седам година, при чему се у обзир узима етничка структура земље.⁷ ЦИК се суочио са кашњењем у одабиру компаније за штампање изборних материјала. Међутим, објављено је да су гласачки листићи одштампани и да ће бити дистрибуирани на вријеме.⁸ ЦИК генерално ужива повјерење изборних актера и редовно одржава сједнице које су отворене за акредитоване посматраче и представнике медија.

Општинске изборне комисије (ОИК-ови) су надлежне за оснивање бирачких одбора и праћење процеса гласања и пребројавања гласова. Именују их општинске власти на период од седам година, при чему се у обзир узима етнички састав општине у складу са посљедњим пописом становништва, као и искуство у раду изборне администрације. Иако већина општинских изборних комисија одржава састанке отворене за јавност, Изборна посматрачка мисија (ОСЦЕ/ОДИХР) сматра да су неки састанци неформални и ненајављени, што утиче на транспарентност у њиховом раду.

Свих 5.546 бирачких одбора основано је у складу са законским роковима. Општинске изборне комисије су именовале бирачке одборе на основу номинације кандидата и састоје се од три до

⁶ Ово обухвата шест градских изборних комисија и Изборну комисију Дистрикта Брчко.

⁷ Ту су два Бошњака, два Хрвата и два Србина и један из реда осталих, на основу самоизјашњавања.

⁸ У јуну је Канцеларија за разматрање жалби у области јавних набавки поништила одлуку ЦИК-а да штампање гласачких листића повјери компанији Зрински дд из Хрватске које је одабрана на тендеру. ЦИК је додјелио уговор другорангираном понуђачу, *Атлантик ББ* из Бања Луке. Зрински је поднио жалбу ЦИК-у и Канцеларији за разматрање жалби. Потоњи је саопштио да жалба неће бити разматрана због непостојања кворума. 17. јула, ЦИК је одлучио да ангажује компанију Атлантик како не би довео у питање благовремено штампање гласачких листића.

пет чланова, у зависности од величине административне јединице. У принципу, сваки кандидат може именовати једнак број чланова бирачких одбора који се бирају жриједом у организацији ЦИК-а. Након тога, кандидати достављају номинације општинским изборним комисијама.⁹ Док се чини да се именовања у бирачке одборе формално одвијају према закону, општинске изборне комисије, политичке странке и грађани посматрачи пријављују бројне случајеве трговања позицијама у бирачким одборима од стране кандидата који желе бити заступљени на подручјима од њиховог посебног интереса. Неке општинске изборне комисије изразиле су забринутост да у појединим бирачким одборима не постоји довољно искуства и знања за вођење избора у складу са процедурама. Неки саговорници Изборне посматрачке мисије изразили су забринутост да би процеси попут пребројавања гласова могли бити злоупотребљени.

VII. РЕГИСТРАЦИЈА БИРАЧА

Регистрација бирача је пасивна и заснива се на бирачким списковима. Грађани старији од 18 година имају право гласа, осим ако им то право није одузето правоснажном судском одлуком из разлога лишавања пословне способности или због кривичне пресуде.¹⁰ На овим изборима право гласа има 3.278.908 бирача.

ЦИК сноси потпуну одговорност за вођење Централног бирачког списка (ЦБС). Саговорници Изборне посматрачке мисије ОСЦЕ/ОДИХР углавном су исказали повјерење у погледу тачности бирачких спискова. Бирачи могу провјерити статус путем интернета или телефона, или контактирати општинску изборну комисију ради корекција до закључивања Централног бирачког списка 28.августа. Гласачи са привременим боравком у иностранству могли су до 29. јула поднијети захтијев ЦИК-у за гласање у иностранству путем поште или у дипломатским представништвима¹¹. Осим тога, ЦИК уноси у Централни бирачки списак и информације о интерно расељеним лицима (ИРЛ) који имају право да одаберу да ли ће гласати у свом привременом или у предатном боравишту.¹² Право на гласање помоћу непотврђених гласачких листића имају бирачи са важећом личном картом којом потврђују пребивалиште, они који се не налазе на бирачком списку на дан одржавања избора, као и бирачи регистровани за гласање у иностранству који се затекну у БиХ на дан одржавања избора.¹³

42.044 бирача су регистрована за гласање у иностранству путем поште, а ЦИК је одбацио 5.096 захтијева због разних грешака, укључујући непостојање доказа о идентитету и потпису. ЦИК је идентификовао потенцијалне злоупотребе, укључујући и захтијеве поднесене у име 37 преминулих лица и 608 случајева наводног лажног представљања и фалсификовања захтијева. ЦИК је добио пријаве о четири различита случаја у којима су бирачи у иностранству добили пакете са гласачким листићима за више гласача. ЦИК је проследио информације о овим случајевим тужилаштву ради истраге.

Бирачи у Дистрикту Брчко ће по први пут морати да одаберу ентитетско држављанство како би могли гласати. Иако власти Дистрикта Брчко воде активну информативну кампању од јануара,

⁹ Ако кандидат не достави номинације, позиције у бирачком одбору директно попуњава ОИК.

¹⁰ Ово обухвата лица која су осуђена или оптужена пред Међународним кривичним судом за бившу Југославију или неким судом у БиХ за тешка кршења хуманитарног права.

¹¹ Због малог броја захтијева, гласање на лицу мјеста биће омогућено само за 214 бирача у пет амбасада и конзуларних представништава у Аустрији и Њемачкој. Остали бирачи у иностранству мораће да гласају путем поште.

¹² До истека рока 27. јула, 20.709 интерно расељених особа се одлучило за гласање у предатним боравиштима, тј.у складу са резултатима пописа из 1991. године.

¹³ Привремени гласачки листићи се убацују у посебне гласачке кутије и пребројавају се у Главном центру за пребројање гласова у Сарајеву, и то након што се информације о бирачу и његовом бирачком праву провјере преко Централног бирачког списка.

само 45.317 становника Дистрикта је одабрало ентитетско држављанство прије истека рока 28.августа због чега су 39.974 становника остала без ентитетског држављанства. У случају да ова лица добију ентитетско држављанство до дана одржавања избора, моћи ће гласати помоћу непотврђених гласачких листића.

VIII. ОВЈЕРА КАНДИДАТА

Кандидате номинују политичке партије или коалиције, или они на изборе излазе самостално. Да би се овјерили кандидати за изборе, политичке партије и будући независни кандидати морају ЦИК-у доставити пријаву за потврду уз таксу за овјеру. Без обзира на велики број кандидата овјерених за ове изборе, неки саговорници Изборне посматрачке мисије ОСЦЕ/ОДИХР сматрају да су таксе које су повећане за 40% за ове изборе превисоке, посебно за независне кандидате.¹⁴ Поред такси, кандидати који нису заступљени у садашњим именованим тијелима за која су регистровани, морају прикупљати потписе.¹⁵ Међутим, прикупљање потписа за БиХ Предсједништво је обавезно за све кандидате.

Да би политичке партије и кандидати могли учествовати на изборима, ЦИК мора претходно потврдити њихову исправност прије овјере. Процес пријаве и потврђивања кандидата почео је 16. маја и окончан је 20. августа, при чему је генерално био оцијењен као свеобухватан. ЦИК је потврдио учешће за укупно 51 политичку партију и 15 независних кандидата. Учешће није потврђено за четири партије због недовољног броја потписа и изостанка таксе, док се једна партија повукла. Након окончања процеса потврђивања, политичке партије су формирале 14 коалиција и 517 кандидатских листи, при чему су 3.524 кандидата овјерена за изборе на државном и ентитетском нивоу. ЦИК је за изборе за Предсједништво БиХ овјерио 17 кандидата, међу којима је само једна жена. За избор предсједника и подпредсједника РС-а овјерено је 19 кандидата, међу којима су двије жене.

IX. ОКРУЖЕЊЕ ИЗБОРНЕ КАМПАЊЕ

Изборна кампања је званично започела 12. септембра и завршава се 24 сата прије изборног дана. Изборна посматрачка мисија ОСЦЕ/ОДИХР је обавјештена о једном броју предизборних промотивних активности прије званичног почетка кампање.

Од почетка званичне кампање, већина кандидата је интензивно ангажована на предизборним активностима. Изборне поруке се преносе путем плаката, летака, на скуповима и оглашавањем у медијима. Већина кандидата је израдила предизборне програме са акцентом на социјалну заштиту и економски развој. У њима се такође позива на промјене, економску реформу и борбу против корупције. Бројни саговорници Изборне посматрачке мисије ОСЦЕ/ОДИХР изразили су забринутост у вези са потенцијалним кориштењем националистичке и запаљиве реторике током кампање, али Изборна посматрачка мисија ОСЦЕ/ОДИХР није до сада забиљежила такву праксу на скуповима.

Изборна посматрачка мисија ОСЦЕ/ОДИХР је пратила скупове одржане у Сарајеву, Мостару, Тузли, Брчком, Травнику, Фочи и Босанској Крупи које су организовали СДА, СББ, СДП, ДФ, ХДЗ БиХ, Народна странка радом за бољитак, Коалиција Српска демократске странка - Партија уједињених пензионера – Српска радикална странка и Коалиција Демократски народни савез-

¹⁴ Полози за регистрацију за БиХ Предсједништво и ПД БиХ износе 20. 000 КМ, односно 14. 000 КМ за учешће партија на изборима за ентитетски ниво (1,955383 = 1 ЕУР). Износ полага је преполовљен за независне кандидате. Полог се враћа подносиоцу захтијева у случају да он буде изабран, или ако ЦИК оспори регистрацију.

¹⁵ Политичке партије морају прикупити 3000 потписа за Предсједништво БиХ и ПД БиХ, односно 2. 000 потписа за изборе на ентитетском нивоу. Независни кандидати морају прикупити пола од овога износа.

Нова Српска и Српска радикална странка (Будућност Српске). Предизборни амбијент углавном карактерише одсуство инцидената. Према процјенама Изборне посматрачке мисије ОСЦЕ/ОДИХР, на скуповима је у просјеку присутно од 300 до 600 особа, од којих је 30-50 процената жена.

Једна општинска изборна комисија је подузела мјере против двије партије које су прекршиле прописе¹⁶ о вођењу кампање, док су два истакнута кандидата ухапшена на основу оптужнице која се не тиче избора.¹⁷

X. ФИНАНСИРАЊЕ ИЗБОРНЕ КАМПАЊЕ

Финансирање изборне кампање уређено је Законом о финансирању политичких странака, као и прописима ЦИК-а.¹⁸ Кандидати могу финансирати своје кампање средствима из ентитетских буџета, од чланарина и донација појединаца и правних лица.¹⁹ За сваки изборни ниво кандидат може потрошити до 0, 30 КМ по регистрованом бирачу. Не постоји обавеза достављања привремених извјештаја о донацијама и трошковима предизборне кампање. Одјел за ревизију ЦИК-а који надгледа финансирање кампање добива два финансијска извјештаја од сваког политичког субјекта: један у тренутку пријаве за претходна три мјесеца, и други у року од 30 дана након званичне објаве изборних резултата за период након пријаве. Међутим, не постоје рокови за ревизију и објављивање ових извјештаја.²⁰ Поред тога, сви кандидати морају доставити свој имовински картон у року од 15 дана након пријаве кандидатуре. Због заштите приватности личних података, ЦИК више не објављује имовинске картоне кандидата.²¹

XI. МЕДИЈИ

Медијско окружење у БиХ је разнолико, али у великој мјери подијељено по етничким линијама. Јавни РТВ систем састоји се од једног емитера на државном нивоу и два канала на ентитетском нивоу. Поред тога, на државном или локалном нивоу активно је преко 40 телевизијских станица (ТВ) и 140 радио станица. Телевизија је најважнији извор информација заједно са интернетом који постаје све распрострањенији у земљи.²²

¹⁶ ЦИК је примио двије жалбе на одлуку ОИК Рогатица по којој партија Напредна Српска и Коалиција ДНС-НС-СРС морају уклонити своје плакате. ЦИК још увијек разматра ове два случаја.

¹⁷ 10. септембра, Младен Иванковић Лијановић, предсједник Народне странке радом за бољитак, и кандидат за ПД БиХ је ухапшен заједно са Јерком Ивановић Лијановићем, подпредсједником ове партије, допремјером БиХ Федерације и министром пољопривреде који је истовремено кандидат за ПД ФБиХ, као и девет других лица по оптужби за утају пореза. 11. септембра предсједник ове странке је пуштен на слободу до почетка суђења. Током састанка са Изборном посматрачком мисијом ОСЦЕ/ОДИХР, он је изјавио да ова хапшења нису негативно утицала на предизборне активности ове странке.

¹⁸ У свом извјештају из 2013.године Група земаља Савјета Европе за борбу против корупције (ГРЕКО) навела је да највећи број њихових препорука није уважен, укључујући оне које се тичу транспарентности донација, идентитета донатора, надзорног капацитета ЦИК-а, као и спектра расположивих санкција. Видјети: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2013\)16_Bosnia-Herzegovina_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2013)16_Bosnia-Herzegovina_EN.pdf).

¹⁹ Појединци могу доирати до 10.000 КМ и правна лица до 50.000 КМ. Стране донације, као и дозначивање средстава преко административних тијела, државних институција и анонимних донатора је забрањено.

²⁰ Изборна посматрачка мисија ОСЦЕ/ОДИХР је обавјештена да је након општих избора 2010.године било потребно скоро двије године за објављивање резултата ревизије коју је провео ЦИК.

²¹ Агенција за заштиту личних података (Одлука бр. 03-1-37-19-369-1/11) од 2. августа 2011. године) и Апелационо вијеће Суда БиХ (Одлука бр. Ни С1 3 У 007099 12 Увп од 4. априла 2012.године) препоручили су да се скенирани примјерци имовинских картона са личним подацима не објављују на интернету.

²² Према Глобалном извјештају о интернету из 2014.године, 65, 9 посто становника БиХ користи интернет. Видјети: http://www.internetsociety.org/sites/default/files/Global_Internet_Report_2014_0.pdf.

Изборни закон и прописи ЦИК-а сачињавају правни оквир за медијско покривање предизборне кампање. Они се односе на бесплатно (у јавним медијима) или плаћено вријеме емитирања под једнаким условима за све кандидате. Електронски медији се морају придржавати принципа равнотеже, објективности и непристрасности, посебно у информативном програму. Регулаторна агенција за комуникације (РАК) је надлежна за емитере, и бави се приговорима које се односе на изборе, и сходно томе изриче санкције у случају прекршаја. РАК не врши систематско праћење медија, већ поступа према заprimљеним приговорима. Упркос ранијим препорукама које је дао ОСЦЕ/ОДИХР, нису утврђени рокови за разматрање приговора. ЦИК је до сада регистровао и узео у разматрање један приговор политичке партије против једног јавног емитера. Савјет за штампу БиХ, саморегулаторно тијело за штампане медије, рјешава жалбе које се односе на штампане медије, али нема законске овласти или механизме њиховог провођења.

Бројни саговорници Изборне посматрачке мисије ОСЦЕ/ОДИХР су изразили забринутост у вези са необјективним извјештавањем о изборној кампањи у јавним и приватним медијима због утицаја политичких елита на њихове уређивачке политике. Поред тога, ослањање на приходе од оглашавања на презасићеном тржишту чини медијске куће подложним политичком притиску и може угрозити њихову уређивачку независност.

1. септембра Изборна посматрачка мисија ОСЦЕ/ОДИХР је започела са квантитативним и квалитативним праћењем ударних програмских садржаја на седам ТВ канала, као и пет новина.²³

ХП. ПРИГОВОРИ И ЖАЛБЕ

Само гласачи и политички субјекти–кандидати на изборима имају право да подносе приговоре у вези са изборима под условом да су њихова права директно угрожена. ЦИК у првој инстанци разматра већину приговора у вези са изборима, а у другој инстанци жалбе на одлуке општинских изборних комисија. Све одлуке ЦИК-а подлијежу судској ревизији за коју је надлежно Апелационо одјељење Суда БиХ као највиша инстанца. Приговори се морају доставити у року од 24 сата од учинјенја повреде, а жалбе у року од 48 сати од дана доношења одлуке у првој инстанци. Изборне комисије рјешавају приговоре у року 48 сати, а судови у року од 3 дана. Закони не предвиђају јавне расправе, али стране у спору могу доставити писмене изјаве за потребе вођења предмета. Предмет се може прослиједити тужиоцу на даље поступања, ако садржи елементе кривичног дјела. Тужилаштво још увијек рјешава неколико предмета који се тичу избора одржаних 2010.године.

ЦИК је увео свеобухватну интерну евиденцију приговора, међутим, јавни приступ евиденцији је ограничен. Изборна посматрачка мисија ОСЦЕ/ОДИХР упозната је са око 80 приговора и жалби које су достављене ЦИК-у и општинским изборним комисијама. Од укупног броја, 25 приговора се односи се на именовање бирачких одбора, 9 на именовање општинских комисија, 17 на регистрацију политичких партија и кандидата, 8 на предизборну кампању и 10 на гласање путем поште. Већина приговора је одбачена. У неким случајевима, ЦИК је одбацио приговоре због процедуралних неправилности јер је утврђено да права жалбене стране нису директно угрожена.²⁴ Апелационо одјељење Суда БиХ одбацило је све жалбе на одлуке ЦИК-а.²⁵

²³ Изборна посматрачка мисија ОСЦЕ/ОДИХР прати изборе и њихову медијску покривеност у ударним терминима на три јавна ТВ канала: БХТ1, ФТВ и РТРС; и четири приватна канала: ОБН, НТВ Хауат и БНТВ. Поред тога, врши се праћење информативног програма ТВ Пинк и Фаце ТВ, као и новина *Дневни аваз*, *Дневни лист*, *Глас Српске*, *Ослобођење* и *Прес РС*.

²⁴ Због процедуралних неправилности ЦИК је одбацио два приговора без разматрања: један који је СНСД поднио против ПДП-а у вези са преурањеним вођењем предизборне кампање и други који се тиче лажног

ХИИ. ГРАЂАНСКИ И МЕЂУНАРОДНИ ПОСМАТРАЧИ

Закони предвиђају праћење изборног процеса од стране акредитованих посматрача, укључујући кандидате, ванстраначке грађанске посматраче и међународне посматраче. Седам организација основало је коалицију под називом *Под лупом* ради праћења предизборне кампање, рада изборних комисија и процеса гласања.²⁶ У јулу, коалиција је распоредила 42 дугорочно ангажована посматрача и планира додатни ангажман око 3000 посматрача који ће пратити процес гласања и пребројавања гласова на 1.400 бирачких мјеста.

ХИИИ. АКТИВНОСТИ ОСЦЕ/ОДИХР

Изборна посматрачка мисија ОСЦЕ/ОДИХР је почела са радом 3. септембра. Шеф мисије састао се са представницима Министарства иностраних послова, ЦИК-а и другим високоранжираним званичницима, представницима међународне заједнице и дипломатског кора. Изборна посматрачка мисија је ступила у контакт са политичким партијама, кандидатима, као и представницима медија, цивилног друштва и другим изборним актерима.

Парламентарна скупштина ОСЦЕ-а (ПС ОСЦЕ) и Парламентарна скупштина Савјета Европе (ПССЕ) су најавили упућивање посматрачке делегације за потребе праћења активности на сам дан избора. Председавајући ОСЦЕ-а именовано је Роберта Бателџа за Специјалног координатора који води краткорочну посматрачку мисију ОСЦЕ-а за ове изборе.

Енглеска верзија овог извјештаја је једини званични документ. Незванични преводи су доступни на босанском, хрватском и српском језику.

идентитета кандидата. Након тога, ЦИК је рамотрио оба предмета и по службеној дужности изрекао новчане казне.

²⁵ Нема додатних информација о жалбама поднесеним Суду БиХ јер представници ове институције до данас нису пристали да се састану са Изборном посматрачком мисијом ОСЦЕ/ОДИХР.

²⁶ Центар цивилних иницијатива, Омладинска информативна агенција, Инфорхоусе, Центар за грађанску сарадњу, Перпетум Мобиле Бања Лука, ДОН Приједор и Форум грађана Тузле.